

KENTSEL KALKINMADA KADINLAR VE TOPLUMSAL CİNSİYET¹

H. Burçin Henden Şolt²

ÖZET

Toplumdaki cinsiyet dağılımı gerek Türkiye gerekse dünya ölçeğinde neredeyse yarı yarıya orandadır. Oysa gelir ve hizmet dağılımında aynı dağılım dengesi gözlenmemektedir. Sorunun çözümü adına yapılabilecek hamlelerden birisi yerel kalkındır. Yerel kalkınma, kalkınma olgusunun ekonomik, sosyal, kültürel boyutlarıyla bütünsel ele alınmasıdır. Bu çalışmada, kentsel gelişme bakış açısı ile yerel kalkınma yaklaşımı teorik olarak ele alındıktan sonra kadınların kalkınmadaki rolü ve önemi üzerinde durulmaktadır. Zonguldak Alaplı ilçesinde yapılan yerel kalkınma projesi yerel değerler açısından güzel bir örnektir. Yönetişim yaklaşımı ile kurumlar arası iş bölümü yapılarak gerçekleştirilmiştir. Proje, üniversitelerin buldukları kente sağladıkları katkı açısından da önem taşımaktadır. Projede kadınlara eğitim verilerek meslek sahibi olmaları sağlanmıştır. Yerel değerlerin tespiti ve kadınların istihdamı açısından politika geliştirilmesi yerel kalkınmada başarıyı beraberinde getirecektir. Bu tutumun çoğalmasa ülkemizin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki ilerlemesine yön verecektir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Yerel Yönetim, Yerel Kalkınma, Yönetişim

WOMEN AND GENDER IN URBAN DEVELOPMENT

ABSTRACT

Gender distribution in society is almost half of Turkey and the world. However, the same distribution balance is not observed in the distribution of income and services. Local development is a holistic approach to the economic, social and cultural aspects of development. In this study, the local development approach will be discussed with the perspective of urban development and the role and importance of women in development will be emphasized. Local values are very important in development. The local development project in Zonguldak Alaplı is a good example of local values. With the approach of governance, inter-institutional business division was carried out. The project is also important in terms of the contribution of universities to the city. In the project, women were

¹ Bu çalışma; Bülent Ecevit Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü (Proje No: 2018-YKD-67315292-01) tarafından desteklenmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Bülent Ecevit Üniversitesi Alaplı MYO, Alaplı/ Zonguldak, burcinhenden@hotmail.com

educated and they were provided with professional skills. Determination of local values and employment policies will bring success in local development. The increase in this attitude will lead to the progress of our country on gender equality.

Keywords: City, Local Government, Local Development, Governance

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi'nin 2017'de yayınladığı Dünya Nüfus Tahminleri Raporu'na göre, dünya nüfusu 7,6 milyara ulaşmıştır. Nüfus dağılımında her 100 kadına 102 erkek düşmektedir. Türkiye nüfusunun %50,2'sini erkekler, %49,8'ini kadınlar oluşturmaktadır. Cinsiyete göre seçilmiş göstergelerinde 15 yaş üstü bireylerin istihdama katılım oranlarına bakıldığında; erkekler %65 iken kadınlar %27,5 te kalmaktadır (TÜİK, 2018). Kadınların ekonomik yaşama katılımları, sosyoekonomik kalkınmadan yararlanma düzeyleri nüfuslarıyla doğru orantılı olamamaktadır. Kent mekânları bireyler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinin üretildiği, zamanla normalleştirilip kabullenildiği ve kuşaklar boyunca tekrar edildiği sosyolojik bir gerçekliği gündeme getirmektedir (Aktaş, 2017). Kentsel gelişme seçeneklerinden biri olan yerel kalkınma; yerel yönetimlerin ve/veya toplumsal grupların kendi aralarında ya da özel sektör ile birlikte mevcut kaynaklarını yöneterek ve ortaklık düzenlemelerine girerek yeni iş imkanlarının yaratıldığı ve bir bölgede ekonomik faaliyetlerin canlandırıldığı süreç olarak tanımlanmaktadır (Nel ve Binns, 2002). Kentsel hizmet sunumunun toplumsal cinsiyet eşitliği yönünden değerlendirilmesi yapılırken en önemli nokta, kadınların kent hayatına eşit katılımının önündeki engellerin ve yerel eşitsizliklerin doğru tanımlanmasının yapılması, kamusal eylem planları ve hizmet sunum yöntemleri oluşturulmasıdır. Bu politika ve modelleri oluştururken önkoşul ise yerel ihtiyacı doğru tespit edebilmektir (Şener ve Demirdirek, 2014). Yerel değerlerin yaşatılmasına dikkat çekilmesi bu noktada devreye girmektedir.

Toplumsal cinsiyet ve yerel kalkınma, değişen ve gelişen dünya koşullarında sıklıkla çalışılan kavramlardır. Kentlerdeki ekonomik ve toplumsal değişim/dönüşüm sürecinin hız kazandığı açıktır. Bu dönüşüm sürecini olumluya çevirebilmek adına, daha çok “eril” olarak algılanan kent hayatında toplumsal cinsiyete dair duyarlılığın artırılması gereklidir. Bunun yapılabileceği alanlardan biri yerel kalkınmadır. Kavram bilim dünyasında güncelliğini her daim korumakta ve konuya dair yayınlar yapılmaktadır. Gasper (1995) kalkınmayı, toplumda ekonomik, toplumsal ve sosyal alanda arzu edilen her türlü değişim ve gelişme olarak tanımlamaktadır. Özdemir vd. (2016) kadın istihdamı ve ekonomik kalkınma etkileşimini

geçiş ekonomileri örneğinde ele alarak; kadın emek talebine uygun istihdam şekillerinin iş piyasalarında hızla genişlediğine dikkat çekmektedir. Kaypak (2014) kentsel yaşamda toplumsal cinsiyet olgusunu tartışmaktadır. Şenesen vd. (2017); kadınların kentsel hayata erişimini yerel yönetim hizmetleri açısından ele almaktadır. Demirbaş (2012) toplumsal eşitsizliği, kadınların kentsel mekân algısı üzerinden yorumlamaktadır.

Bu çalışma toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunu yerel kalkınmaya kadınların etkisi yönünden ele almakta ve Zonguldak Alaplı ilçesinde yönetim mantığında yürütülen bir yerel kalkınma hareketi üzerinden yorumlar yapılmaktadır. Toplumların gelişmesi ve şekillenmesinde kadınların rolü yadsınamaz. Kadın ve erkek gibi basitçe tanımlanabilecek biyolojik cinsiyet; toplumsal cinsiyet açısından bakıldığında şehirlerin daha çok erkeklerce kurgulandığı ve yaşandığı alanlar olması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet açısından, üretim ve kullanım boyutuyla kentsel mekanların yaratılması, kentsel hizmetlerin kurgulanması, kararlara katılım, hizmetlere erişebilme gibi konularda dengesizlikler olduğu açıktır. Bu konuların bilimsel bakış açısıyla irdelenebilmesi sorunun belirlenip, çözüm yollarının çoğaltılabilmesi açısından son derece olumludur.

Kentlerde Toplumsal Cinsiyet

Kentler, farklı niteliklere sahip pek çok bireyin bir arada yaşadığı mekanlardır. Dolayısıyla kentsel mekânı toplumsal ilişkiler boyutundan yoksun olarak değerlendirmek yanlış olur. Kentler çok sayıda sosyal temas olanağını bünyesinde barındırır ve söz konusu iletişim biçimlerinin devamlılığı/bağlantısı o kentin kültürel kimliği ile de ilgilidir. Peki, kentsel mekanların cinsiyetçi bir tavrı olabilir mi? Toplumların yaşam kültürlerinden, alışkanlıklarından ve günlük yaşam rutinlerinden dolayı kadına yönlendirilen roller vardır. Bu rollerin ötesinde, kentsel kamusal alan içerisinde, mesleki iş bölümünde ve kentin sosyal yaşamında meydana gelebilecek cinsiyete dayalı ayrışmalar “toplumsal cinsiyetçilik” kavramına işaret eder. Bu olgu çok sayıda bilim insanı (Jarvis vd., 2012) (Karaağaç, 2013) (Kaypak, 2014) (Aktaş, 2017) (Aytaç, 2007) (Kite, 1996) tarafından araştırılmaktadır. Modern toplumsal hayatın organizasyonunun temelini oluşturan özel-kamusal ayrımı, kadın ve mekân etkileşiminin en belirgin biçimde somutlaştığı alanlardan birisidir. Bu ayrım, özellikle de kentsel ölçekte ele alındığı zaman, kadınların kentteki davranışlarını, pratiklerini ve aynı zamanda hareket alanlarının sosyo-mekânsal sınırlılıklarını açıklamaya imkân veren bir çerçeve sunar (Tuncer,

2015:31). Değişen ve gelişen kentsel imkanlardan faydalanma, mekânsal kullanım, yerel siyasete katılım, kaynaklara erişim vb. konularda kadınların dezavantajlı olduğu gerçeği yadsınamaz. Özetle, “Kentli Hakları” boyutuyla sunulan kentsel hizmetler konusunda toplumsal eşitsizlikten söz edebiliriz. Toplumsal cinsiyette eşitlik; yasalar önünde kadın ve erkeğe eşit davranılması, aile ve toplum içinde kadın ve erkeğin, kaynaklardan, fırsatlardan ve hizmetlerden eşit yararlanmaları olarak tanımlanmaktadır (WHO, 1998). Kadınların eğitimi ve işgücüne katılımı arttıkça toplumsal cinsiyete dair sıkıntılarda da azalma gözlenebilecektir. Çünkü, kentsel ekonominin kadınsal katkıyla güçlenmesine dair somut veriler, toplumsal kimlikleri açısından da güç verir bir konum yaratmaktadır. Önceleri sadece ev işleri ve çocukların sorumluluğunu üstlenen kadınların giderek iş ve meslek hayatındaki başarıları konuşulmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çok sayıda örnek mevcuttur. Bu nedenle kentsel mekanlarda cinsiyet dengesini tesis edebilmek adına yapılacak düzenlemelere de hız verilmelidir.

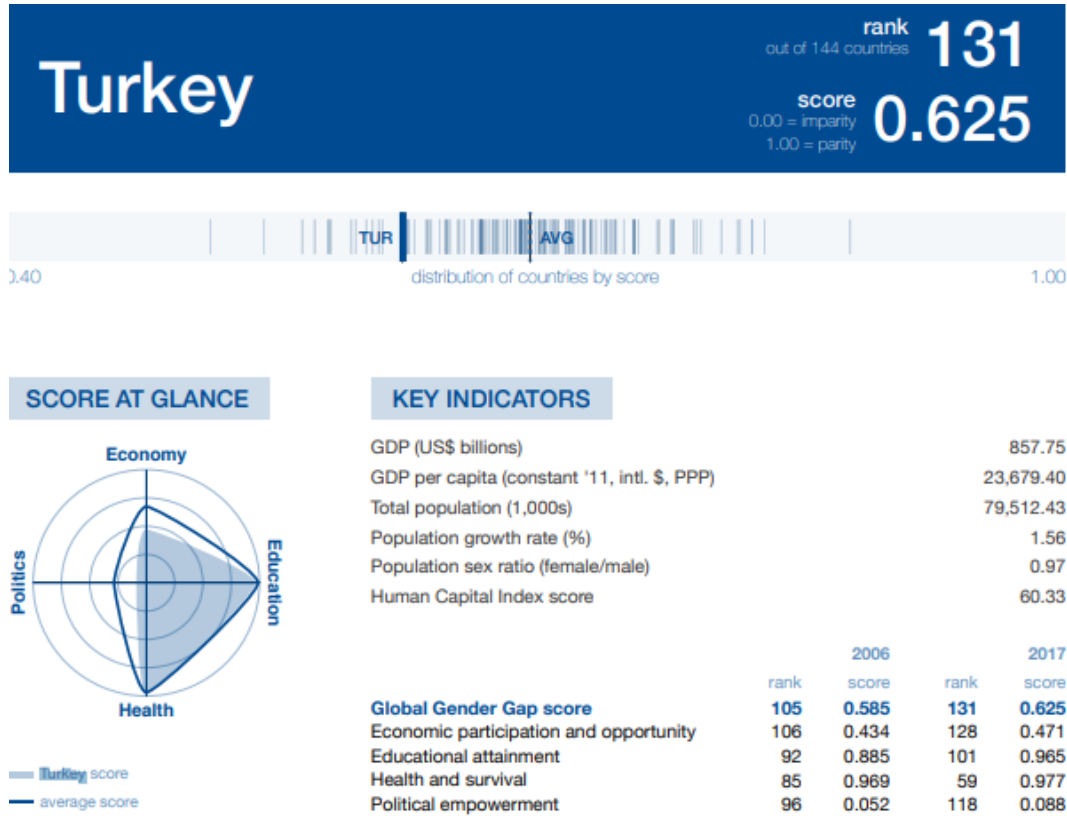
Toplumsal cinsiyet eşitliği, 2008 yılından beri UNESCO’nun küresel önceliklerinden biri olarak yer almaktadır. UNESCO’nun toplumsal cinsiyet eşitliği vizyonu (2018), Kadınlara Karşı Her türlü Ayrımcılığı Ortadan Kaldırma Sözleşmesi, Pekin Beyannamesi ve Eylem Planı gibi uluslararası hareketlerle birlikte ilerlemektedir. UNESCO için toplumsal cinsiyet eşitliği kadın ve erkek arasında eşit hakları, sorumlulukları ve fırsatları ifade etmektedir. Bu hem kadınların hem erkeklerin çıkarları, ihtiyaçları ve önceliklerini dikkate almak ve kadın erkek arasındaki grupların çeşitliliğini fark etmek anlamına gelmektedir. UNESCO’nun toplumsal cinsiyet önceliğinin temel amacı, yaşamın her alanında kadın ve erkekler için fırsat veren çevreler yaratmak için kurumun yeteneklerini güçlendirmek, sürdürülebilir kalkınma ve barışın faydalarına katkı sağlamaktır.

Çizelge 1. Dünya Ekonomik Forumu Küresel Cinsiyet Ayrımı Araştırmasında Türkiye’nin Yıllara Göre Yeri

SAMPLE		INDEX		ECONOMY		EDUCATION		HEALTH		POLITICS	
Year	No. of countries	Rank	Score	Rank	Score	Rank	Score	Rank	Score	Rank	Score
2015	145	130	0.624	131	0.459	105	0.957	1	0.980	105	0.103
2014	142	125	0.618	132	0.453	105	0.953	1	0.980	113	0.088
2013	136	120	0.608	127	0.427	104	0.943	59	0.976	103	0.087
2012	135	124	0.601	129	0.414	108	0.930	62	0.976	98	0.087
2011	135	122	0.595	132	0.389	106	0.920	62	0.976	89	0.097
2010	134	126	0.588	131	0.386	109	0.912	61	0.976	99	0.077
2009	134	129	0.583	130	0.400	110	0.892	93	0.971	107	0.068
2008	130	123	0.585	124	0.412	108	0.890	88	0.971	106	0.068
2007	128	121	0.577	118	0.431	110	0.854	87	0.971	108	0.052
2006	115	105	0.585	106	0.434	92	0.885	85	0.969	96	0.052
2006-2015 CHANGE		▲ 0.039		▲ 0.024		▲ 0.072		▲ 0.010		▲ 0.051	

Kaynak: <http://www3.weforum.org/docs/GGGR2015/cover.pdf>, Erişim Tarihi: 11.04.2018

İlk defa 2006 yılında yayınlanan Dünya Ekonomik Forumu Küresel Cinsiyet Ayrımı 2012 Raporu'nda toplumsal eşitsizlik (Hausmann vd., 2012); ekonomik katılım ve fırsatlar, eğitimsel kazanım, sağlık ve yaşam süresi, siyasi güçlenme ana kategorileri üzerinden sorgulanmaktadır. Aynı araştırmanın 2015 yılı verilerinde Türkiye'nin yıllara göre, kategoriler bazında kaçınıcı sırada olduğu Çizelge 1'de görülmektedir. Örneğin; genel indeks açısından 2006'da sıra numarası 105 iken, 2015'te 130 olmuştur. Araştırma 144 ülkede yapılmaktadır. 2017 Dünya Ekonomik Forumu Cinsiyet Eşitsizliği araştırmasında ülkemizin genel sıralamadaki yeri 131dir. Son raporda Türkiye ile ilgili sonuçları yayınladığı rapor bölümü Resim 1'de gözlenebilmektedir.

Resim 1. 2017 yılı Dünya Ekonomik Forumu Küresel Cinsiyet Ayrımı Araştırması

Türkiye Sayfası

Kaynak: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf,

Erişim Tarihi: 11.04.2018

Araştırma gereğinden de ortaya çıkmaktadır ki; dünya kadınları, toplumsal statü, gelir, karar alma mekanizmalarında temsil edilme, eğitim ve sağlık gibi konularda sorunlar yaşamaktadırlar. Araştırmalar, ekonomik faaliyet alanında eşitsizliklerle karşı karşıya kalan kadınların, benzer nedenlerle aile reisliği, mülk sahipliği, iş kurma ve yürütme gibi konularda erkeklerle eşit olmadığını ortaya koymaktadır (Günday, 2011:20). UNESCO'nun saptamalarına göre (2018), dünyadaki okuryazar olmayanların ve mutlak yoksulluk sınırındakilerin çoğunu kadınlar oluşturmaktadır.

Türkiye İstatistik Enstitüsü Mart-2018'de yayınladığı *İstatistiklerle Kadın-2017* başlıklı haber bülteninde toplumsal cinsiyet eşitliği açısından bilgiler aktarılmaktadır. Eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı incelendiğinde, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görülmektedir. Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %15,2, lise altı eğitimli kadınların işgücüne katılım oranı %27,2, lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %33,6, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %41,4; yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %71,3'dir. Çizelge 2'de görüldüğü gibi, 15-24 yaş arası genç işsizlik oranı kadınlarda %23,7 iken, erkeklerde %17,4'tür. Oranlar arasındaki uçurum 15 yaş üstüne çıkıldığında daha da artmaktadır. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından üzücü bir durumdur. Bu nedenle yerel kalkınma hareketlerinde kadın gücüne destek verilmesi teşvik edilmeli; bu konuda politikalar geliştirilmelidir.

Çizelge 2. TÜİK Cinsiyete Bağlı Seçilmiş Göstergeler

Seçilmiş göstergeler	(%)		
	Toplam	Erkek	Kadın
Okuryazar olmayan nüfus oranı (25+ yaş)	5,1	1,6	8,5
Yüksekokul veya fakülteden mezun nüfus oranı (25+ yaş)	16,5	18,8	14,2
İstihdam oranı (15+ yaş)	46,3	65,1	28,0
İşgücüne katılım oranı (15+ yaş)	52,0	72,0	32,5
Genç işsizlik oranı (15-24 yaş)	19,6	17,4	23,7

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27594>, Erişim Tarihi: 11.04.2018

Yerel Kalkınma Kavramı ve Kadınlar

Değişmek ve gelişmek kavramlarından doğan “kalkınma” olgusu, dünya ölçeğindeki izlenebilirlik ve rekabet ortamında kentler için göz ardı edilemez bir hal al-

mıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre (ILO, 2018) yerel ekonomik kalkınma; yerel kaynakları ve rekabet avantajını kullanarak belirli bir bölgede kamu ve özel sektör aktörleri arasında ortaklık ve iş birliği faaliyetlerini destekleyen, genel bir kalkınma stratejisinin ortak şekilde oluşumu ve uygulamasına imkân tanıyan, uygun bir iş ortamının yaratılması ve ekonomik aktivitelerin desteklenmesi gibi önemli hedefleri olan katılımcı bir kalkınma sürecidir. Bookel ve Logtestijn (2002:7) yerel kalkınmanın özelliklerini şu şekilde gruplandırmaktadır:

- Sosyal diyalog ve katılımı gerektirmesi,
- Çeşitli alan-mekanlara dayalı olması,
- Yerel kaynakların mobilizasyonu
- Rekabet avantajı
- Yerel olarak kendine özgü olması
- Yerel bazda yönetilmeleri

Yukarıdaki özelliklerden anlaşılacağı üzere; yerel ekonomik kalkınma yukarıdan aşağı olarak tanımlanabilecek geleneksel kalkınma anlayışının ötesinde; aşağıdan yukarıya talep aktarımı sayesinde örgütlenen, yönetim mantığında bir modeldir. O nedenle genele has bir uygulama yöntemi yoktur. Uygulanacağı kentin kendine has değerleriyle yoğurulan, kent paydaşlarının katılım/iş birliği anlayışıyla güç kazanan niteliktedir. Rodriguez (2002) yerel kalkınmanın temel niteliklerini ve geleneksel kalkınmadan ayrılan noktalarını maddeler halinde sıralamaktadır:

- ✓ Kalkınma tüm alansal düzeylerde aşağıdan (yerelden) alınan inisiyatif ile gerçekleştirilir.
- ✓ Tek merkezden yönetilmez, yönetim katmanları arasında dikey iş birliği, kamu ve özel kesim arasında yatay iş birliği söz konusudur.
- ✓ Kalkınmada alansal yaklaşım (yerelleşme, çevre gibi) geçerlidir.
- ✓ Yerel ekonomik sistemin değişen ekonomik çevreye uyumunu sağlayabilmek için her bir yörenin kalkınma potansiyelinden azami fayda sağlanır.
- ✓ Ekonomik aktivitelerin gelişmesi için temel bazı koşullar gerçekleştirilmeye çalışılır.

Yerel ekonomik kalkınma örneklerinin daha sık rastlanır hal almasının temel nedenleri; ekonomik, demografik, teknolojik ve çevresel değişiklikler olarak sıralanabilir. Yerel kalkınma hareketlerinde kadınsal varlığın önemi yadsınamaz. Çünkü kentlerde genel anlamda kalkınma ihtiyacındaki toplumsal grup kadınlar olarak göze çarpmaktadır. Kalkınmanın sağlanmasında kadının eğitimi, işgücüne katılması ve büyümeden pay alması konuları her gelişmekte olan ülkenin ilgilenmesi gereken önemli bir konu olmaktadır.

Adem'e göre (1991) kadınlara daha fazla eğitim imkânı sağlanarak bir ülkede yoksulluk azaltılabilir, verimlilik artırılabilir, ekonomik ve toplumsal kalkınmada hızlı nüfus artışının baskısı hafifletilebilir. Eğitim arttıkça istihdam edilebilirlik artmakta, hem de eğitimin ekonomik kalkınma/büyüme ve yarattığı pozitif dışsallık ekonomiyi olumlu etkilemektedir (Berber ve Eser, 2008). Kadınların ekonomik alandaki varlığının artışıdaki önemli etkenlerden biri kültürel değişim, bilgi iletişim teknolojilerinin artışının dünya örneklerini gözler önüne sermesi, kadınların eğitim-öğretim oranının artması ve kentlerdeki yerel yönetim yaklaşımlarının katılım destekli olmasıdır.

Zonguldak Alaplı'da Bir Yerel Kalkınma Örneği: “Çekmene Can Veren Has Eller” Projesi

Bu araştırmada Zonguldak Alaplı ilçesinde hayata geçirilen bir yerel kalkınma hareketi üzerinden yorumlamalar gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle Zonguldak kentinin toplumsal cinsiyet ve kalkınma açısından durumunu değerlendirmek doğru olacaktır. Zonguldak, Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Karadeniz'e batı ve kuzeyden kıyısı olan bir ildir. Kentte merkez ilçe dahil 8 ilçe, 25 belediye ve 372 köy bulunmaktadır. Zonguldak ilinin nüfusu, 2017 yılı adrese dayalı nüfus sayımı sonuçlarına göre 596.892'dir (Zonguldak Valiliği, 2018).

Çizelge 3. İller Arası Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Sıralamasında Zonguldak'ın Yeri

İller	Belediye Genel Meclisinde Kadın Oranı (Yüzde)	Toplam doğumlar içinde Ergen doğurganlık 19 yaş altı (binde)	Anne ölüm oranı (100,000 canlı doğumda) bölgesel düzeyde	Kadın kayıtlı istihdam	Erkek kayıtlı istihdam (il)	En az ortaöğretim mezunu kadın oranı (25 yaş ve üstü)	Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi	Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi Sıralaması
Şirnak	20,78	67,38	18,1	4,62	25,13	6,85	0,508	58
Tekirdağ	15,64	58,81	15	25,90	52,34	25,04	0,357	12
Tokat	4,01	81,56	14,1	10,68	35,44	14,14	0,526	61
Trabzon	6,67	27,04	15,4	17,34	43,34	24,43	0,391	23
Tunceli	21,84	43,05	33,8	17,98	39,57	24,68	0,384	20
Uşak	9,7	81,38	14,7	20,01	46,80	17,77	0,426	32
Van	24,25	104,21	33,8	5,14	23,08	9,62	0,535	67
Yalova	11,54	46,1	7,2	20,13	49,54	22,48	0,323	7
Yozgat	2,94	108,98	14,4	9,53	41,53	12,73	0,593	79
Zonguldak	9,49	51,35	14,1	13,74	39,49	17,50	0,415	28

Kaynak:http://www.tepav.org.tr/upload/files/14581420298.81_Ilin_Toplumsal_Cinsiyet_Esitligi_Karnesi.pdf, Erişim Tarihi: 11.04.2018

Dünyada yapılan toplumsal eşitsizlik araştırmalarının ölkemizdeki kentler boyunda ayrıntılı olarak ele alındığı çalışmalardan biri 2014 ve 2016 yıllarında yayınlanan Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı(TEPAV) 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesidir. Dünya Ekonomik Forumu ile paralel kategoriler üzerinden hareket edilmektedir. Çizelge 3’de göröldüğü üzere; Zonguldak iller arası toplumsal cinsiyet eşitliksizliği araştırmasında 28. sırada yer almaktadır. Kayıtlı istihdam açısından bakıldığında erkeklerin oranı %39,49 iken; kadınların oranı %13,74 dür. Sadece bu oran farkı bile kadınların işgücüne kazandırılması için yerel kalkınma politikaları geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Türkiye’de T.C. Kalkınma Bakanlığı tarafından illerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması yapılmaktadır. SEGE (2011) çalışmasında 10 başlık altında 61 göstergeden yararlanılmıştır. Temel kategoriler; demografi, istihdam, eğitim, sağlık, rekabetçi/yenilikçi kapasite, mali durum, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi göstergeleri şeklinindedir.

Çizelge 4. SEGE Araştırması İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralamasında Zonguldak'ın Yeri

İl Kodu	İller	SEGE-2011 Sırası	SEGE-2011 Endeks Değeri
TR100	İstanbul	1	4,5154
TR510	Ankara	2	2,8384
TR310	İzmir	3	1,9715
TR421	Kocaeli	4	1,6592
TR611	Antalya	5	1,5026
TR411	Bursa	6	1,3740
TR412	Eskişehir	7	1,1671
TR323	Muğla	8	1,0493
TR211	Tekirdağ	9	0,9154
TR322	Denizli	10	0,9122
TR424	Bolu	11	0,6394
TR212	Edirne	12	0,6383
TR425	Yalova	13	0,6263
TR222	Çanakkale	14	0,5999
TR213	Kırklareli	15	0,5923
TR621	Adana	16	0,5666
TR721	Kayseri	17	0,5650
TR422	Sakarya	18	0,5641
TR321	Aydın	19	0,5597
TR521	Konya	20	0,5308
TR612	Isparta	21	0,5272
TR221	Balıkesir	22	0,4764
TR331	Manisa	23	0,4711
TR622	Mersin	24	0,4636
TR334	Uşak	25	0,3737
TR613	Burdur	26	0,3684
TR413	Bilecik	27	0,3634
TR812	Karabük	28	0,2916
TR811	Zonguldak	29	0,2758
TRC11	Gaziantep	30	0,2678

Kaynak: SEGE-2011 Raporu, s:50,

[http://bolgesel.kalkinma.gov.tr/wp-content/uplo-](http://bolgesel.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2017/12/SEGE-2011.pdf)

[ads/2017/12/SEGE-2011.pdf](http://bolgesel.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2017/12/SEGE-2011.pdf), Erişim Tarihi: 11.04.2018

Yayınlanan rapora göre Zonguldak'ta işgücüne katılma oranı %52,2; çalışma çağındaki nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı %70,7 dir. Hem genelde hem de kadın okuryazar oranlarında Zonguldak ülke ortalamasının gerisinde kalmıştır. Verimlilik, dolayısıyla rekabetçilik göstergelerinden olan kırsal nüfus başına tarımsal üretim değerine göre Bolu, Ankara ve Karaman ilk üç sırayı paylaşırken Zonguldak, Van ve Şırnak son üç sıradaki iller olmuştur. Zonguldak'ın bir diğer önemli sorunu ise nitelikli işgücü stokunun düşük değer göstermesidir. İlde 30 yaş

ve üzeri nüfus içerisinde on bin kişiye düşen yüksek lisans ve doktora sahibi nüfusun oranı 68 iken Türkiye ortalaması 134'tür. Çizelge 4'te görüldüğü gibi, Zonguldak ülke illeri sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında 29. durumdadır.

Resim 2. Proje Tanıtım Afışı

Alaplı, Zonguldak'ın bir ilçesidir. 2017 yılı nüfusu 21.900 kadın, 21.730 erkek olmak üzere toplam 43.630 kişidir. İlçeye ait 49 adet köy bulunmaktadır. Alaplı ilçesinde bölgesel değerler açısından dikkat çeken bir yerel kalkınma girişimi gerçekleştirilmiştir. Proje adı *Çekmene Can Veren Has Eller* dir. Keten ipinin içerisine bir miktar pamuk lifi karıştırılarak daha yumuşak lif özelliği kazandırılıp dokunulan beze ince çekmen bezi denir. Bez; gömlek, şalvar, peşkir(havlu) ve diğer süs eşyalarında kullanılmaktadır (Zonguldak KTM, 2017). Çekmen bezi Alaplı'nın bir kültürüdür. Geçmiş yıllarda Alaplı halkının çekmen bezinden yapılmış elbiseler giydiği bilinmektedir. Alaplı'ya bağlı Hasanlı köyü köyünün nüfusu toplam 318dir. Bu nüfusun 158'si erkek, 160'si kadındır. Hasanlı Köyü Merkez Mahallesi Kalkındırma Derneğince hazırlanan ve İçişleri Bakanlığı Dernekler Daire Başkanlığı tarafından onaylanarak hayata geçirilen projeye ilk etapta köyde yaşayan 37 kadın, dokuma tezgahlarında aldıkları bir yıllık eğitimi tamamlayarak meslek sahibi olmuştur (Resim 3). Proje ortakları arasında Hasanlı Köyü Muhtarlığı, Bülent Ecevit Üniversitesi Alaplı Meslek Yüksekokulu ve Alaplı Esnaflar Odası bulunmaktadır. Alaplı Belediyesi projeye destek vermektedir. Proje kapsamında kursiyerler ve proje yetkilileri tarafından; el dokumaları ile ünlü Denizli'nin Buldan ilçesinde bulunan dokuma atölyelerine teknik gezisi yapılmıştır

(Meydan Gazetesi, 2017). Ayrıca proje ekibi ve ailelerine Ankara Anıtkabir gezisi düzenlenmiştir (Milliyet Gazetesi, 2017). Proje ürünlerinden örnekler şehir içinde belediyeye ait bir dükkânda sergilenmiş ve kent halkıyla proje bilgileri paylaşılmıştır.

Resim 3. Çekmene Can Veren Has Eller Projesi Atölye Çalışmaları

Çekmene Can Veren Has Eller projesinin amacı; yok olan değerlerin yeniden kazanılması, kadınların işgücü piyasasına katılımının yükseltilmesi ve kadın istihdamının artırılmasıdır. Proje kapsamında yaşları 18 ile 55 arasında değişen işsiz ve dar gelirlili 37 kadına eğitim verilerek kadınların meslek sahibi olmaları ve iş gücüne katılmaları sağlanmaktadır.

Resim 4. Bülent Ecevit Üniversitesi Alaplı Meslek Yüksekokulu Çekmene Can Veren Has Eller Projesi Eğitim Toplantısı

Bülent Ecevit Üniversitesi Alaplı Meslek Yüksek Okulu tarafından, "Çekmene Can Veren Has Eller" projesine katılan kursiyer kadınlar ve ailelerine davranış

bilimleri, aile içi iletişim ve çevreyle iletişim konulu eğitim seminerleri verilmiştir. Böylece sadece yerel ekonomik kalkınmaya değil; sosyal ve kültürel anlamda da donanımlı kadın gücüne destek sağlanmıştır. Çağdaş yerel yönetim yaklaşımlarından biri yönetişimdir. Yönetişimde yöneten yönetilen ilişkisi dönüşüme uğramıştır. Çok aktörlü, saydam, hesap verebilir ve katılımcı iş birliği anlayışı hakimdir. Yönetişim olgusu, merkezi yönetim, yerel yönetim, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, yerel halk ortaklıklarına değer veren ve inisiyatif alan kentliler boyutuna önem vermektedir. Bu çalışmada ele alınan Çekmece Can Veren Has Eller Projesi yerel kalkınmanın yönetişim ortamında gerçekleşen bir örneğidir. Şu anda 37 ev hanımı çalışmaktadır. Ancak; çalışmak isteyen kadın sayısı oldukça fazladır. Projenin eğitimlerinin yapıldığı atölyede mevcutta 10 adet tezgâh bulunmaktadır. Hasanlı Köyü Muhtarı Recep Tufan, ilerleyen süreçte 200 kadının çalışabileceği bir tesis kurmak istediklerini aktararak, Alaplı Belediye Başkanının ilçe merkezinde yer tahsis ettiğini ve satışların yakında orada devam edeceğini belirtmiştir. Projeden elde edilen ürünlere Türkiye'nin birçok bölgesinden siparişler gelmektedir. Ayrıca ihracat yapmak için patent çalışmaları devam etmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kadın gücünün ortaya konulması ve bunun yerel kalkınma yolunda değerlendirilmesi ülkelerin gelişimi açısından önemli bir noktadır. Kentsel gelişmenin anahtarlarından biri olan yerel kalkınmada kadınların itici güç niteliğinde kullanılması, büyümenin dengeli bir yapıya kavuşmasında da önemli bir etken olacaktır. Kültür, zaman ve mekân boyutlarıyla heterojenlik sergileyen kentsel alanların toplumsal cinsiyet ekseninde eril yanlı bir tutumunun olması olumsuz bir niteliktir. Kentsel kalkınma çabalarının yerel eksene aktarıldığı günümüzde; kadın tavrının şehirlerin ilerlemesine etkisi, pozitif çevrilebilecek konumdadır. Kadınların tasarım ve üretim sürecindeki farklı bakışları yerel kalkınma üzerinde oldukça belirgin sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle özellikle toplumsal cinsiyet dengesizliği yaşanan kentlerde gerek kamusal gerekse yerel bazda gerçekleştirilecek eğitim, bilinçlendirme toplantıları, iş birliği/örgütlenme çabaları ve sivil toplum kuruluşlarının desteği ile yerel kalkınma hareketindeki kadın rolü güçlendirilmelidir. Toplumsal cinsiyete duyarlı yerel hizmet sunumu oldukça önemli bir konudur. Meslek edinme kursları konusu 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yerel yönetimlere tahsis ettiği bir görevdir. Sadece bu açıdan bakıldığında bile, yerel yönetimler açısından

kadınlara verilebilecek eğitimlerin kentsel yerel kalkınmanın itici gücü olabileceği anlaşılmaktadır. O nedenle yerel kalkınma hareketinin ülkenin ilerlemesindeki rolü asla hafife alınmamalıdır.

Üniversitelerin buldukları kente katabileceği en önemli değerlerden biri eğitimidir. Bu eğitim sadece kayıtlı öğrencilere olan eğitim öğretim hizmetiyle kısıtlanmamalıdır. Kente ve bölgeye katkı sağlayacak, sosyo kültürel gelişimi destekleyici hamleler gerçekleştirilmelidir. Çekmen bezi projesinde katılımcılara eğitim verme görevini Bülent Ecevit Üniversitesi Alaplı Meslek Yüksekokulu üstlenmiştir. Bu durum, yerel kalkınmada üniversitelerin desteği açısından önem taşımaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği insan hakları ilkesi olup, sürdürülebilir ve insan merkezli kalkınma için önkoşul ve amacın kendisidir. Toplumsal kültürün inşası ev/aile yaşamı ve sonrasındaki toplumsal rollerden geçmektedir. Kadınların kentsel yaşama katılımı hususuna özen gösterilmeli; bu konuda uygulanabilecek proje sayıları artırılmalıdır. Bu konu önce kentsel, sonra ülkesel kalkınma boyutunda önemli bir hamle olarak görülmelidir. Unutulmamalıdır ki; dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar, toplumların ilerlemesinde temel aktör konumundadır.

KAYNAKLAR

Adem, M. (1993). Kalkınmada Kadın Eğitimi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:26, Sayı:2

Aktaş, G. (2017). Kadın Açısından Kente İlişkin Mekân Pratikleri, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:27, Sayfa:136-149

Aytaç, Ö. (2007). Kent Mekânlarının Sosyo-Kültürel Coğrafyası, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17/2, 199-226.

Berber, M.; Eser, B.Y. (2008). Türkiye’ de Kadın İstihdamı: Ülke ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz, *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt:10 Sayı:2

Demirbaş, G. (2012). *Kadınların Mekân Algısı ve Mekânı Kullanma Biçimleri*, Yüksek Lisans, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Edirne

Demirdirek, H.; Şener, Ü. (2014). TEPAV 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi-2014, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1395051458-3.81_Il_Icin_Toplumsal_Cinsiyet_Esitligi_Karnesi.pdf, Erişim Tarihi: 11.04.-2018

Ereğli Önder Gazetesi (2017). <http://www.ereglionder.com.tr/guncel/-cekmen-bezi-projesinde-basari-h74455.html>, Erişim Tarihi: 03.01.2018

Gasper,D. (1995) *Kalkınma Ahlakı: Yeni Bir Alan mı? Piyasa Güçleri ve Küresel Kalkınma* (Çev. İ. Eser), İstanbul : Yapı Kredi Yayınları, S: 209.

Günday, P. (2011). *Ekonomik Kalkınmada Kadının Önemi ve Katkısı*, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Genel İktisat Programı Yüksek Lisans Tezi, Şubat-2011, İzmir.

Hausmann, R.; Tyson,L.; Zahidi,S. (2012). Dünya Ekonomik Forumu Küresel Cinsiyet Ayrımı Raporu, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/-kefe/belge/uluslararası_belgeler/bazi_rap/Dunya%20Ekonomik%20Forumu%20raporu%202012-bilgi%20notu.pdf, Erişim Tarihi: 11.04.2018

ILO (1995). International Labour Organization, <http://www.ilo.org/global/-about-the-ilo/lang--en/index.htm>, Erişim Tarihi:09.04.2018

Jarvis, H.; Kantor, P.; Cloke, J. (2012). *Kent ve Toplumsal Cinsiyet* (Çev. Y. Temurtürkan). Ankara: Dipnot Yayınları

Karaağaç, F. (2013). Kentin Cinsiyeti Var Mıdır?. http://www.academia.edu/5800508/_Kentin_Cinsiyeti_Var_Mıdır_Are_there_gender_in_Urban_areas, Erişim tarihi: 11.03.2016

Kavas, A. (2016). *81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi–2016*, TEPAV Yayınları

Kaypak, Ş. (2014). Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(1), s.340-350

Kite, M.E. (1996), “Age, Gender and Occupational Label: A Test of Social Role Theory, *Psychology of Women Quarterly*, 20, 361-374.

Meydan Gazetesi (2017). Çekmene Can Veren Eller Gezi Haberi http://www.kdzmeydangazetesi.com/h_8993/cekmenecanverenhasellerdenizli-buldanda.html , Erişim Tarihi: 03.01.2018

Milliyet Gazetesi (2017). Hasanlı Köyü Kadınları Ata'nın Huzurunda, Haber Yayın Tarihi: 16.03.2017, <http://www.milliyet.com.tr/hasanli-koyu-kadinlari-ata-nin-huzurunda-zonguldak-yerelhaber-1911640/>, Erişim Tarihi: 11.04.2018

Nel, E.; Binns, T. (2002). Place Marketing,Tourism Promotion, and Community Based Local Economic Development In Postapartheid South Africa. *Urban Affairs Review*, 38(2), 184-208.

Özdemir, Z.; Yalman, İ.; Bayraktar, S. (2016). Kadın İstihdamı ve Ekonomik Kalkınma: Geçiş Ekonomileri Örneği, *7.Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı*, 29-31.08.2016, Kaposvar-Macaristan.

Rodriguez-Pose, A. (2001). *The Role of the ILO in Implementing Local Economic Development Strategies in a Globalized World*, Working Papers, London,

https://www.researchgate.net/publication/228743446_The_role_of_the_ILO_in_implementing_local_economic_development_strategies_in_a_globalized_world, Erişim Tarihi: 09.04.2018

SEGE (2011). Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması-SEGE, https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/2_turkiye_ab_iliskileri/2_2_adaylik_sureci/2_2_8_diger/tckb_sege_2013.pdf, Erişim Tarihi: 11.04.2018

Şener, Ü.; Demirdirek, H. (2014). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Veri Çalışması, http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/13953328325.TCDV_Toplumsal_Cinsiyet_Duyarli_Veri_Calismasi_Egitimi.pdf, Erişim Tarihi: 03.-01.2018

Şenesen, G.; Yücel, Y.; Önal, A.; Ergünaş, N.; Çakar, B. (2017) *Kadınsız Kentler- Toplumsal Cinsiyet Açısından Belediyelerin Politika ve Bütçeleri*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları

TÜİK (2018). Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı: 27594, Tarih: 06.Mart.2018, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27594>, Erişim Tarihi: 11.04.2018

UNESCO (2018). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim Ve Kültür Kurumu Türkiye Milli Komisyonu, Küresel Öncelik Olarak Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, <http://www.unesco.org.tr/?page=10:255:4:turkce>, Erişim Tarihi: 09.04.2018.

Urul, A.K. (2016). TEPAV 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi-2016,

http://www.tepav.org.tr/upload/files/14581420298.81_Ilin_Toplumsal_Cinsiyet_Esitligi_Karnesi.pdf, Erişim Tarihi: 11.04.2018

Van Boekel, G.; Van Logtestijn, M. (2002). *Applying the Comprehensive LED Approach: The Case of Mozambique*, Cooperative Branch International Labour Office, Geneva: Switzerland.

Zonguldak KTM (2017). Zonguldak KTM Kültür Ve Turizm Müdürlüğü, Alaplı Geleneksel El Sanatları Bilgi Sayfası, <http://www.zonguldakkultur-turizm.gov.tr/TR,93805/geleneksel-el-sanatlari.html>, Erişim Tarihi: 03.01.2018

Zonguldak Valiliği (2018). Zonguldak İl Geneli Nüfus Bilgileri, <http://www.zonguldak.gov.tr/nufus>, Erişim Tarihi: 11.04.2018